

ТЕМА 8. КАПІТАЛ.

1. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ КАПІТАЛ.
 2. СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ТА ЇЇ ЕВОЛЮЦІЯ.
 3. КРУГООБОРОТ КАПІТАЛУ ТА ЙОГО СТАДІЇ.
 4. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ.
-

КАПІТАЛ

матеріально-речовий зміст

засоби виробництва,
матеріальні блага, гроші тощо

- Капітал – це частина запасів (машин, інструментів, сировини, одягу, їжі, грошей та ін.), призначена для подальшого виробництва й отримання доходу (А.Сміт)
- Капітал – це сукупність речей, що формують передумови виробництва (А.Маршал)
- Капітал – це запас виробничих благ, що володіють фізичною продуктивністю (Кларк)
- Капітал – це благо, використання якого дає можливість збільшити майбутні блага (Фішер, Найт)

суспільна форма

виробничі відносини, за яких
знаряддя праці, певні матеріальні
блага, мінові вартості є
інструментом привласнення
частини чужої неоплаченої праці

Капітал – це не річ, а суспільне,
належне певній суспільно-історичній
формації виробниче відношення, яке
втілене в речі й надає їй специфічного
суспільного характеру
(К.Маркс)

Гроші як гроші

Гроші як капітал

$T - G - T$
формула товарного обігу

$G - T - G'$
формула грошового обігу

ЗАГАЛЬНІ РИСИ

- обидва процеси являють собою кругооборот;
- у кожній фазі кругообороту присутні товар і гроші;
- люди вступають в економічні зв'язки як продавці і покупці

ВІДМІННОСТІ

```
graph TD; A[ВІДМІННОСТІ] --> B[ ]; A --> C[ ]; B --> D[ ]; C --> E[ ]
```

- спочатку продаж, а потім купівля;
- роль посередника виконують гроші;
- гроші витрачають остаточно;
- крайні позиції рівні за вартістю, різні за споживчою вартістю;
- мета кругообороту – нова споживча вартість;
- межею руху грошей є потреби споживача

- спочатку купівля, а потім продаж;
- роль посередника виконує товар;
- гроші авансуються;
- крайні позиції якісно однорідні, розрізняються за величиною вартості;
- мета – додаткова вартість;
- рух грошей як капіталу не має меж

Загальна формула капіталу

$$\Gamma - T - \Gamma'$$

$$\text{де } \Gamma' = \Gamma + \Delta\Gamma$$

Для виробничого бізнесу

$\Gamma -$

$-\Gamma'$

T

це фактор виробництва

Для торгівлі

$\Gamma -$

$-\Gamma'$

T

це товари, що спрямовують на
перепродаж або до кінцевого споживача

Для фінансового кредитної сфери

$\Gamma -$

$-\Gamma'$

T

це гроші

Умови, за яких капітал стає матеріальною основою підприємницькою діяльністю:

- нагромадження грошового капіталу та перетворення його на промисловий капітал;
- наявність доступного ринку засобів виробництва;
- наявність ринку робочої сили;
- існування суспільних та правових основ;
- доступність інформації та знань;
- можливість руху капіталу в системі господарських зв'язків

ФУНКЦІЇ КАПІТАЛУ

-
- виробництво додаткової вартості;
 - використання у виробничому процесі найманої праці;
 - нагромадження капіталу як основи розширеного відтворення;
 - реалізація у правах власності та систем економічних класів;
 - вкладення у відтворення та розвиток людського фактору

СТРУКТУРА КАПІТАЛУ

За участю у створенні
додаткової вартості

Постійний (с)

Змінний (v)

За способом
перенесення вартості на
готовий продукт

Основний

Оборотний

За сферою використання

Грошовий

Промисловий (виробничий)

Товарний

За формою власності

Приватний

Колективний

Державний (суспільний)

За територіальною
ознакою

Національний

Міжнародний

За факторами
виробництва

Фізичний

Людський

За джерелами

Власний

Позичковий

ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМ КАПІТАЛУ

Первісні форми:

- купецький;
- лихварський

Індустріальна епоха:

- виробничий (промисловий);
- підприємницький;
- фінансовий

Сучасні форми:

- людський;
- інтелектуальний;
- інформаційний;
- венчурний;
- соціальний

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

- втілена в людині здатність забезпечувати стрімке зростання доходу завдяки своїм освіті, знанням, професійній підготовці, здоров'ю, природним здібностям, творчості

ІНТЕЛЕКУТАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

- нагромаджена в процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, здібностей та зв'язків, які мають економічну цінність і використовуються з метою отримання доходу

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ - його існування пов'язане з соціальними відносинами та зв'язками, які ґрунтуються на довірі

ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ – капітал, вкладений у справу з високим рівнем ризикованості

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

МІКРОРІВЕНЬ

колектив, що володіє певним запасом акумульованих знань, навичок, вмінь, мобільністю, взаємозамінністю робітників

- 1) акумульовані інтелектуальні здібності та спеціальні знання, котрі безпосередньо використовуються у виробництві продукту
(їх носіями є виключно кваліфікований персонал)
- 2) нематеріальні фактори різного порядку (патенти, ліцензії, торгові марки, організаційні структури, електронні сітки, бази даних і т.д.)

МАКРОРІВЕНЬ

Сукупність працездатного населення

- 1) інтелектуальний людський капітал
- +
- 2) інтелектуальний структурний капітал

Може реалізовуватись лише у взаємодії із засобами виробництва

Може бути реалізований без поєднання з суспільними засобами виробництва

Поняття суспільне

Поняття індивідуальне

Класифікація інтелектуального капіталу

```
graph TD; A[Класифікація інтелектуального капіталу] --> B[структурно]; A --> C[функціонально]; B --> D[інтелектуальний людський]; B --> E[інтелектуальний структурний]; C --> F[постійний]; C --> G[змінний];
```

структурно

функціонально

інтелектуальний
людський

- інтелектуальні здібності;
- таланти;
- можливості індивідів;
- набуті знання

інтелектуальний
структурний

- технічне і програмне забезпечення;
- організаційна структура;
- патенти;
- торгові марки

постійний

змінний

- робоча сила, що має здатність до інтелектуальної діяльності, творчості та генерації ідей

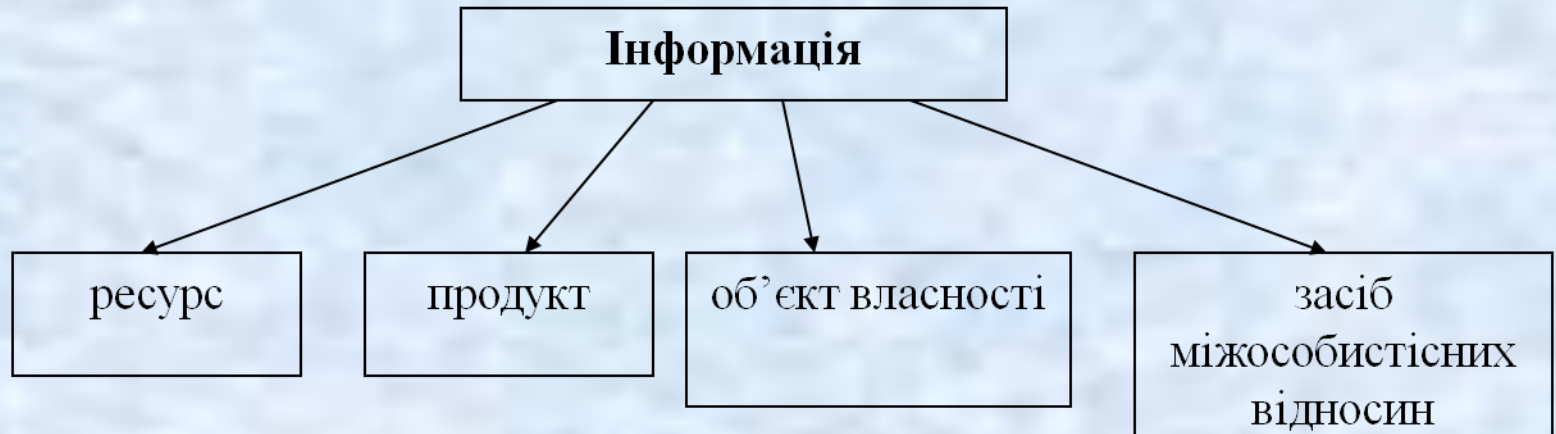
ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Ознаки інформаційної економіки

- широке впровадження в усіх сферах інформаційних технологій та устаткування;
- широкомасштабне виробництво, обмін, розподіл і споживання інформаційних товарів;
- системний характер інформатизації праці;
- швидке зростання частки працівників, зайнятих обробкою інформації та частки інформаційних галузей;
- перетворення інформації в одну з найдинамічніших продуктивних сил економічного розвитку;
- розвиток п'ятого суспільного поділу праці – відокремлення інформації у специфічну продуктивну силу;
- значне зростання частки інформаційної діяльності та інформаційних витрат у структурі витрат підприємства.

ТРАКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕКТОРУ

КРУГООБОРОТ КАПІТАЛУ

Кругооборот грошового капіталу

$$\Gamma - T \dots B \dots T' - \Gamma'$$

Кругооборот продуктивного капіталу

$$B \dots T' - \Gamma' - T' \dots B'$$

Кругооборот товарного капіталу

$$T' - \Gamma' - T' \dots B'' \dots T''$$

ЧАС ОБОРОТУ КАПІТАЛУ

Час обороту капіталу

```
graph TD; A[Час обороту капіталу] --> B[Час виробництва]; A --> C[Час обігу];
```

Час виробництва

- робочий період;
- час, протягом якого предмети праці знаходяться під впливом дії сил природи (бродіння вина, визрівання урожаю, сушіння деревини);
- час, протягом якого предмети праці перебувають у формі виробничого запасу;
- періодичні перерви в роботі з різних причин (обідня перерва, простої та ін.)

Час обігу

- час, необхідний для перетворення грошей на товар (закупівлі виробничих ресурсів);
- час, необхідний для перетворення товару у гроші (реалізації товару)

МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ – переміщення капіталів між країнами в пошуках вигіднішої сфери їх використання

ПРИЧИНИ ВИВОЗУ КАПІТАЛУ

-
- різниця у нормах прибутку в різних країнах;
 - посилення конкуренції технологічного характеру між суб'єктами ринку капіталів;
 - розвиток технології інноваційного процесу;
 - прагнення домінування на ринку та досягнення ринкової влади

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

Країни-експортери	Країни-імпортери
• відносний надлишок у країні-експортера; • процеси інтернаціоналізації виробництва, розвиток і поглиблення міжнародних економічних, політичних, культурних та інших відносин між країнами; • відмінності у витратах виробництва, а отже, і у нормах прибутку; • бажання обійти тарифні та нетарифні обмеження; • спроба захистити капітал від інфляції, непередбачуваності економічної і політичної ситуації в країні; • прагнення на довгий період забезпечити задоволення своїх економічних, політичних та інших інтересів на території певної країни	• дефіцит інвестиційних ресурсів, капіталу у грошовій формі; • прагнення залучити іноземні технології у національне виробництво; • необхідність структурної перебудови в напрямі експортоорієнтованих та високотехнологічних галузей; • намагання вирішити за допомогою іноземного капіталу проблеми зайнятості

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК КАПІТАЛУ

ТНК

Держави (90%
припадає на
розвинуті країни)

Міжнародні фінансові
інституції (МВФ, МБРР,
ЄБРР та ін.)

Постачальники (експортери)

форми

Експорт
підприємницьког
о капіталу

Експорт
позичкового
капіталу

Міжнародна
економічна
допомога

імпортери

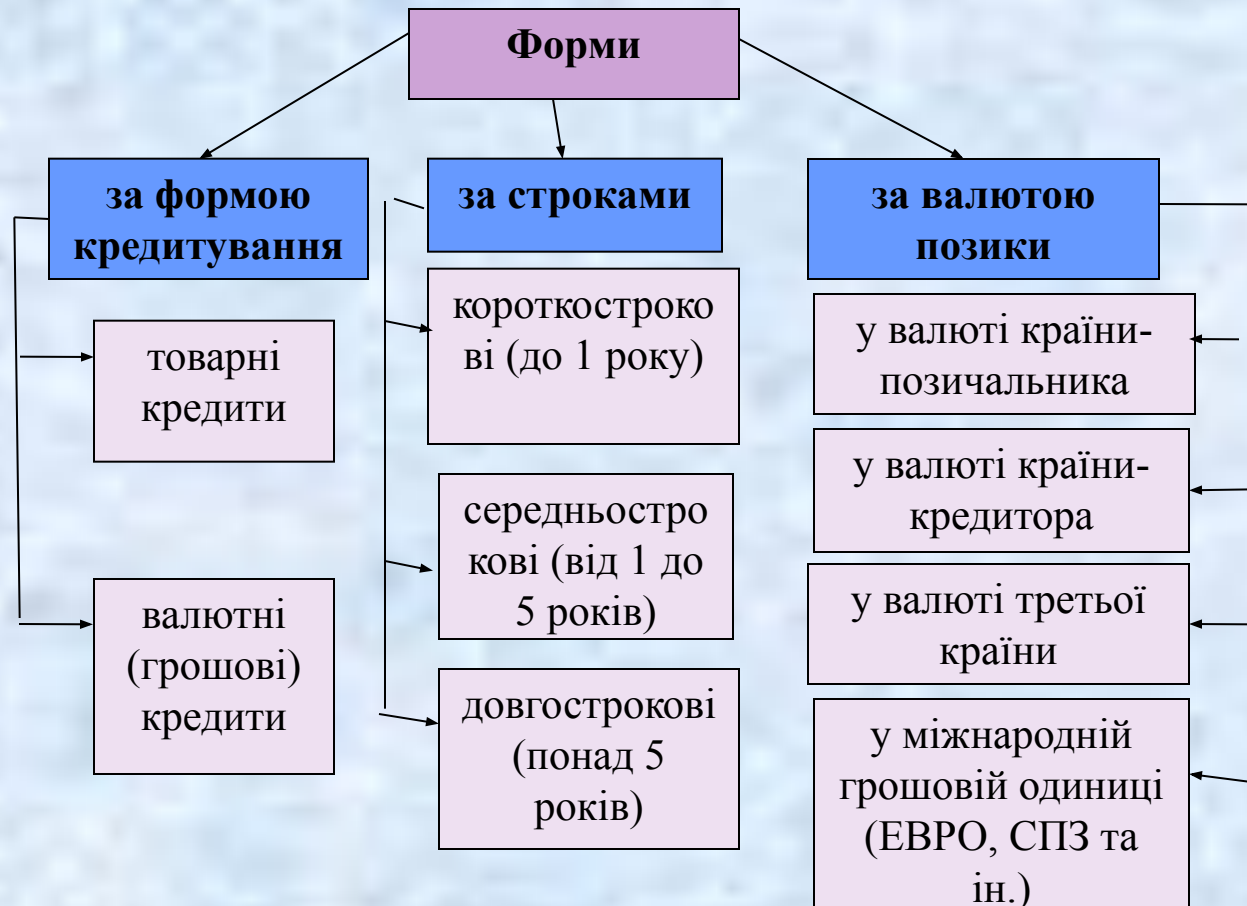
Держави (70%
загального обсягу
інвестування припадає
на тріаду США – ЄС –
Японія)

Приватний сектор

КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМ КАПІТАЛУ

ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУ

НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ КАПІТАЛУ

Країна-експортер	Країна-імпортер
«+» • розширення ринків збуту для вітчизняних товарів і послуг; • отримання прибутків від інвестицій; • вплив на зовнішню та внутрішню політику країн-імпортерів; • вигоди від поглиблення міжнародного поділу праці; • можливість використання дешевих ринків робочої сили	«+» • створюються нові робочі місця; • зростає обсяг ВВП; • запроваджуються нові технології і нові форми організації виробництва; • збільшується приплив іноземної валюти
«-» • погіршення платіжного балансу; • звуження ринків праці в національній економіці	«-» • втрата контролю за частиною підприємств галузей; • зростає економічна залежність від країни-експортера; • зростання зовнішнього боргу • посилення іноземного впливу у сфері військово-стратегічних та політичних інтересів